

ROZHOVOR

Rozhovor je veden se ženou cca 50 let, která nyní žije v Praze a ve svém mládí žila. Nebyla komunistka a komunisty jí nebylo ubližováno, protože její matka (žila jen s matkou a sestrou) pracovala v lékárně, kde byla potřeba, a komunisté si jí cenili.

Chtěla bych se zeptat na pár otázek okolo roku 89, jak jsi to prožívala, jak jsi to vnímala. A tvůj osobní pohled a názor na tu dobu.

Tak jaká byla pro tebe změna v roce 89? Co bylo nové?

V roce 89 jsme vnímali první změnu hlavně jako to, že se otevřely hranice. Bydleli jsme ve Vyšším Brodě (úplně na jihu ČR), takže jsme vyloženě v centru na těch akcích nebo na těch prvních dnech, kdy došlo k těm změnám, nebyli. Neměli jsme možnost. Všechno jsme tedy sledovali s odstupem. Viděli to v televizi nebo se o tom dozvídali zprostředkovaně od známých.

První změna, kterou jsme vnímali, bylo otevření hranic. A byla možnost vyjet na Západ. To znamená, že jsme se mohli jet podívat třeba do Rakouska. To samozřejmě všichni také hned využili, takže se tvořily na hranicích fronty a všichni byli strašně nadšení. Ale na druhou stranu se všichni báli, že se hranice zase zavřou. Že ta změna nebude trvalá. Ale v této době byli v euforii.

Taky jste se jeli podívat do Rakouska a stáli jste na hranicích?

Taky, samozřejmě, protože nás zajímalo, jak to vypadá za hranicemi, kam jsme nemohli. Takže jsme stáli frontu, která vedla od hraničního přechodu až na vyšebrodské náměstí. Ale lidi se vůbec nezlobili, že tam musejí čekat, byla tam velmi přátelská atmosféra. Všichni se spolu bavili a byli plní optimismu.

A měli jste nějaké kontakty s Prahou a tamními demonstracemi?

My jsme jezdili do Prahy za babičkou. A tam jsme se účastnili shromáždění na Václavském náměstí. A je pravda, že atmosféra tam byla velice emotivní. A všichni se těšili, že změny nám přinesou jen dobré.

A opravdu ty změny po roce 89 byly tak pozitivní a opravdu bylo na co se těšit?

Určitě těsně po listopadu 89 byli všichni ochotni k nějakému šetření, k utahování opasků, jak se říká. Všichni věděli, že ta změna nebude hned tak rychlá. A mysleli si, že to bude k lepšímu. Věřili tomu. A byla. Nebyla to jenom otázka možnosti cestování, což dřív nebylo. Ale byla to i otázka svobody, svobody vyjadřování. Byla to otázka toho, že se už nikdo nemusel bát, že pokud nebude s něčím souhlasit, nebude souhlasit s komunistickým režimem, tak bude nějakým způsobem pronásledován. Byla to otázka i toho, že se všichni těšili, že budou pracovat, že tu bude šance dostat se někam dál. Že to nebylo omezené na stejné odměny pro všechny. Před rokem 89 se v rámci jakéhokoliv pracovního postupu vyžadoval vstup do komunistické strany. Členství v ní. Byly různé kádrové prověrky. A tohle se všechno

odbouralo a lidé se těšili, že pokud se budou snažit a pokud budou dobří, tak se můžou skutečně někam dostat.

A i ve Vyšším Brodě se ty změny takhle projevíly? I když to bylo v podstatě na okraji republiky?

Vyšší Brod je opravdu v podstatě na okraji republiky. Za ním už bylo takové to ochranné pásmo, kam už se nesmělo a nebo se tam mohlo jen na povolenky. Ve Vyšším Brodě se to projevilo dvěma způsoby. Samozřejmě pozitivním způsobem. Ale těch změn, které pro místní lidi byly negativní, bylo spíš víc. Projevilo se to v tom, že se tam zrušila velká zemědělská družstva, což samozřejmě pro ty lidi nebylo příliš přínosné. Protože přišli o práci. A pracovních příležitostí v pohraničí je podstatně méně. Takže z tohoto pohledu pád komunistů pro ty lidi přínosný nebyl. Ale zas na druhou stranu se otevřely hranice, takže tam začalo jezdit i více rakouských občanů. Což bylo pozitivní pro obchodníky, protože jim samozřejmě stouply tržby. A pokud tam byl někdo šikovný, mohl si otevřít vlastní podnik. Jako například naše známá paní Felegiová, která si otevřela cukrárnu. A skutečně se velmi dobře uchytila. Měla nyní velký obrat. A turistický ruch se samozřejmě zvýšil. Před rokem 89 tam byl takový klid. Taková pohoda. A nyní tam bylo hodně aut, hodně lidí.

A znala jsi někoho, nějakého velkého antikomunistu?

Já jsem tam byla na mateřský. S moc lidma jsem se tam až tolik nestýkala.

Tam ale asi nebyl takový vliv komunistů. Asi tam neměli spoustu svých lidí a sídel.

Co se týče nás, my jsme tam nebyli tak dlouho, abych věděla, nakolik tam byl vliv komunistů, ale myslím, že to nebylo tak hrozné. Do pohraničí dřív nikdo nechtěl. A spíš tam byli odsouvání lidé, kteří byli režimu nějak nepohodlní. Takže tam byli i docela zajímaví lidé, kteří s režimem nesouhlasili.

A když se ještě vrátím k tomu, že jste jezdili do Prahy a účastnili se těch shromáždění. Účastnili jste se jich spíše ze zvědavosti, nebo proto, že jste strašlivě toužili po revoluci a převratu?

Nebylo to samozřejmě jen ze zvědavosti. Bylo to i z takového toho popudu účastnit se dění aktivně. Být tomu přítomen, vidět to na vlastní oči. Vidět to nadšení lidí. To je jako když jdeš na nějaký fotbalový zápas a jdeš tam osobně. Ta atmosféra je tam úplně jiná. Člověk to jinak prožívá. Je to něco jiného než to sledovat v televizi. Samozřejmě na těchto shromážděních se už nic neměnilo. Tam si člověk jen užíval toho, že mohl svobodně vyjádřit souhlas s tou změnou. A vyjádřit nesouhlas s tím, co bylo předtím rokem 89.

Takže celkově pro tebe byl rok 89 spíš pozitivní.

Dá se říci, že ano. Upřímně řečeno, byla jsem na mateřské, takže třeba změny v pracovních pozicích se mě nedotkly. Ale protože jsme se pak přestěhovali do Prahy, byla jsem ráda, že vliv komunistů je pryč.

Tak děkuji moc.

ANALÝZA:

Myslím, že tím, že máma nebyla nikdy pod tlakem komunistů přímo, nevnímala je tak negativně jako spousta jiných lidí. Její maminka ani nechodila na výslechy a ke komisím. Takže se na režim dívala s odstupem. I na změny. Byla těhotná a žila daleko od komunistického centra. Tak si užívala spíš těhotenství a někde stranou čekala, jak se všechno vyvine. Nepodnikala žádné nerozumné kroky, protože ona v podstatě neměla proč.

Myslím, že po těch přibližně dvaceti letech na to nevzpomíná s nějakými úpravami. Že to brala tak, jak to je, a stejný pohled jí i zůstal. Tím, že měla všechno od vnějších zdrojů, si nemá moc co přikreslovat. Nikdy se nechtěla zaplést do nějakého rebelujícího spolku, stejně jako by to neudělala ani dnes. Je taková střízlivá, a proto si rozhodně myslím, že všechno, co řekla, řekla podle skutečnosti.

Rozhodně je ale vidět, že máma žila v té době na malém městě. A že tam se politika tolik neřešila. V podstatě totiž nemluvila skoro o žádných demonstracích. Prostě se jim jen jeden den nasáčkovala do vesnice spousta aut a lidé byli pozitivnější. Kdyby bývala bydlela v Praze, určitě by mi řekla o demonstracích, protože těch se účastnili očividně úplně všichni. Ale bylo zajímavé vše vidět i z druhé strany. Na jednu stranu byla bouřící se a demonstující Praha, na druhou naprosto poklidná vesnička s pár obyvateli.

Rozhovor by byl dozajista zajímavější, kdyby máma znala některé antikomunisty žijící v pohraničí. Ale na druhou stranu zcela chápu, že jí to v tu dobu nezajímalo. A lidé, kteří tam žili, by jí možná ani neřekli, že jsou rebelové, protože tam nebydlela dlouho. Lidé, co jdou proti režimu, to nevykládají na potkání.

Povídání s mamkou pro mě bylo rozhodně přínosné, protože ještě několik dní po rozhovoru se naší domácností nesly bouřlivé diskuse o tehdejší době. Takže jsem se vzdělala ještě víc, než jsem předpokládala, za což jsem ráda.